

הטעויות של ברק

ביוני 2006, פחות מחודשיים לאחר הקמת ממשלת אולמרט, תקפה חוליה של חמאס, שחררה מרצועת עזה, טנק של צה"ל. סגן חנן ברק וסמ"ר פבל סלוצקר נהרגו, וגלעד שליט נחטף. צה"ל הגיב בסדרת פעולות (מבצע "גשמי קיץ"), שגרמו לפלסטינים נפגעים רבים אולם לא הביאו לשחרורו של גלעד.

בשעה שהמבצע היה עדיין בעיצומו נוצר משבר בחזית הצפון. ב־12 ביולי פתח חיזבאללה בהפגזות יישובי הצפון, ובמקביל תקפו אנשיו רכבים של צה"ל. שמונה חיילים נהרגו ושניים – אהוד גולדווסר ואלדר רגב – נחטפו (ולאחר מכן הסתבר שנהרגו). מדיניות ההבלגה ("ההכלה"), שהונהגה על ידי אהוד ברק לאחר הנסיגה מלבנון, הגיעה לקיצו, והחלה מלחמת לבנון השנייה. היא הביאה לשקט בחזית הצפון, שנמשך בינתיים עד היום. אולם שמי הצפון מתקדרים, חיזבאללה משתלט על לבנון, שעשויה להפוך לאזור חסות איראני.

כשנה לאחר חטיפת שליט חל שינוי אסטרטגי בעזה. חמאס ביצע הפיכה צבאית והשתלט על הרצועה. היה זה צעד נוסף בהתחזקות ההשפעה האיראנית, והיה ברור שהתלקחות באחד הגבולות, הצפוני או הדרומי, עלולה להבעיר אש גם בגבול השני ולהעמיד את ישראל בפני שתי חזיתות. ברור גם שחמאס ינסה להשתלט על הגדה ולחדש משם את הטרור, וכי משטר חמאס מהווה מכשול לשלום עם הפלסטינים.

לכל אלה הצטרפה המציאות הבלתי נסבלת בשטח, לאחר שנפתח ירי מאסיבי של טילים ופגזים על יישובי עוטף עזה, ונמשך כמעט ללא הפוגה. במאיוני 2008 עמדה ישראל בפני הכרעה. האינטרס בהפלת השלטון הבלתי חוקי של חמאס היה ברור. הפלתו הייתה כרוכה אמנם בהכרח להחזיק ברצועה זמן מה, אך במבצע "חומת מגן" חזרו לג'נין ולשכם, וכעבור זמן ניתן היה לפנות, ולהשיג רגיעה.

המועד הזה היה אופטימלי לפעולה. בארה"ב כיהן הנשיא ג'ורג' בוש, שהיה אוהד ישראל ולחם בטרור בכל כוחו. מעמדה הבינלאומי של ממשלת אולמרט, שזכה לתמיכה אדירה גם באירופה, היה איתן. היה גם ברור שדחייה עלולה להיות הרסנית לישראל: הבחירות בארה"ב עמדו להיערך כעבור חצי שנה, ואיש לא ידע מה תהא עמדת הממשל החדש. כמו כן, ניתן היה להעריך שגם הבחירות בישראל אינן רחוקות.

● "התהדחה": למרבה התדהמה, באותו זמן נשלח עמוס גלעד על ידי ברק למצרים, לנהל משא ומתן על "תהדחה". היה בכך שבירת הכלל שאין לנהל מו"מ עם ארגון טרור (אלא לצורך שחרור שבויים), וחמאס פירש זאת כמובן כסימן לחולשתה של ישראל.

הצעת התהדחה הוגשה לממשלה ביוני 2008. לא הוצג שום מסמך המפרט את תנאי ההסכם, אבל סופר שהדבר יקל על שחרורו של גלעד שליט. לא הבנתי כיצד ניתן לומר זאת. לי לפחות היה ברור שיקרה ההפך, וכי הדבר יחרוץ את גורלו של גלעד לשהייה ממושכת בשבי. לא הבנתי גם איך אפשר להגיע להסכם הפסקת אש עם חמאס בלי לכלול בו את שחרורו של החייל החטוף, או לפחות להבטיח לו תנאי מינימום, דוגמת קשר עם הצלב האדום.

בריעבר, התהדחה הייתה המשגה החמור ביותר של ממשלת אולמרט. ההתמודות עם חמאס הייתה בלתי נמנעת, והפסקת האש הזו העניקה לו פסק זמן להתארגן, לשפר את יכולות הרקטות שלו ולהכתוב לישראל את המועד להתמודדות.

● "עופרת יצוקה": התהדחה קרסה לקראת המועד שנקבע לסיימה, בנובמבר 2008. שוב ספגה ישראל מכול של טילים, והפעם לא הייתה ברירה. ישראל יצאה למבצע "עופרת יצוקה", שמטרתו הוגדרה בלשון מצומצמת: הפסקת הירי על ישראל.

התאריך הוכתב בפועל על ידי חמאס, שחידש את מתקפת הטילים במועד הכי פחות נוח לישראל. הבחירות בארץ, שנועדו לפברואר 2009, עמדו בפתח. בארה"ב נבחר נשיא חדש, שאיש לא ידע מה תהיה מדיניותו. לכל אלה הצטרף מזג אוויר חורפי. גם טווח הטילים של האויב גדל בינתיים. ביוני 2008 עדיין לא היה בידם להגיע לבאר־שבע ולאשרוד. עתה נפגעו שתי ערים אלה וסבלו קורבנות בנפש – פרי התהדחה האומללה.

למרות כל הבעיות והקשיים ניתן היה למוטט את שלטון חמאס, אך שר הביטחון התנגד לכך בתוקף.

כדאי להבין מה החמצנו: אני מעריך כי אילו הופל השלטון בתקופת בוש, לא היה דו"ח גולדסטון נכתב כלל. גם ההסתבכות האומללה עם המשט הטורקי הייתה נחסכת מאיתנו. הפלת חמאס הייתה גם איתות לכך שאיראן נמצאת בנסיגה, והייתה משפרת את הסיכוי להסדר עם הפלסטינים.

במקום זאת אנו צפויים קצת לסכנה של הירוק הקשורים בין חמאס למצרים ולהגברת הלחץ על הגורמים הפלסטיניים המתונים.

"עופרת יצוקה" הבטיחה את השקט בדרום לשנתיים. הסיבה לכך לא הייתה האבירות שספג חמאס, אלא ההבנה של מנהיגיו כי יש לישראל יכולת למוטט את משטרם. זה הגורם היחיד המרתיע אותם. הירי המתחדש מהרצועה – כולל הגראד שנפל שלשום בבאר־שבע – מלמד שהם הסיקו כי נוכח חולשתה המדינית של ישראל ירד הסיכון להפלת המשטר החמאסי.

● המזרח התיכון החדש: בינתיים הולכים השמיים סביבנו ומתקדרים. מעמדה המדיני של ישראל, שבתקופת ממשלת אולמרט הרקיע שחקים, נשחק לחלוטין. התוצאה היא שמבחינה מדינית קיימות כיום מגבלות חמורות ביותר על יכולת הפעולה הצבאית. יתר על כן, לא ברור כלל אם הניתוק, החלקי אמנם, של הרצועה ימשך, נוכח האפשרות שהשלטון המצרי החדש יפתח את שעריה לכיוון דרום, ואולי אף יאפשר העברת נשק בקנה מידה גדול מכל מה שהיה בעבר.

המחיר של הטעות האסטרטגית שאותה הוביל אהוד ברק ניצבת לנגד עינינו במלוא חומרתה. עם זאת, חשוב להבהיר, לא על ידי הצהרות פומביות אלא בררכי עקיפין, שפגיעה בישראל עשויה לגרום לה להפיל את שלטון חמאס, וכי מדיניותו של שר הביטחון לשמר את משטר חמאס איננה מדיניות ישראל. יהיה גם צורך לשנות את מצבנו המדיני וליישר את ההדורים עם ארה"ב על מנת שמהלך כזה יהיה אפשרי. ■